

Αύγουστος

1

Δεν είμαι από τις γυναίκες που κρατούν κακία, που αναλύουν υπερβολικά κάθε διαφωνία ή αμφισβητούν τα κίνητρα των άλλων. Ούτε αισθάνομαι υποχρεωμένη να αναδειχθώ νικήτρια σε μια λογομαχία με κάθε κόστος. Βέβαια, όπως συμβαίνει με όλους τους κανόνες, υπάρχουν εξαιρέσεις. Δεν θα παραμείνω αδρανής όταν κάποιος γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης, πράγμα που ισχύει και όταν το αντικείμενο εκμετάλλευσης είμαι εγώ. Θα κάνω οτιδήποτε περνάει από το χέρι μου για να εξασφαλίσω ότι θα επικρατήσει δικαιοσύνη. Συνεπώς, δεν είναι άξιον απορίας που τα γεγονότα τα οποία εκτυλίχθηκαν αυτόν τον μήνα δεν μου άφησαν άλλη επιλογή από το να αναλάβω άμεση και αποφασιστική δράση.

Πληροφορήθηκα τον θάνατο της μητέρας μου από τον αδελφό μου Έντουαρντ. Παρόλο που ήταν μόλις πέντε και μισή το πρωί, είχα ήδη ξυπνήσει. Σκυμμένη πάνω από τη λεκάνη της τουαλέτας, αναρωτιόμουν αν θα έπρεπε να κάνω εμετό ή να υπομείνω τη ναυτία. Ο εμετός σε ανακουφίζει για λίγα λεπτά, όμως η τάση επιστρέφει σύντομα, κι έτσι, αφού ανέλυσα

τα υπέρ και τα κατά, αποφάσισα ότι η καλύτερη επιλογή ήταν να υπομείνω τη ναυτία. Ενώ μελετούσα τη ωχρή μου εικόνα στον καθρέφτη, χτύπησε το τηλέφωνο στην κουζίνα. Καλούν τόσο λίγοι στο σταθερό μου, που διαισθάνθηκα ότι πρέπει να ήταν κάτι επείγον, σχετικό με τη μητέρα μου. Αποδείχθηκε, όμως, ότι δεν ήταν επείγον. Στην πραγματικότητα, δεν υπήρχε κανένας λόγος να μου τηλεφωνήσει τόσο νωρίς ο αδελφός μου, παρά μόνο για να με πιάσει στον ύπνο.

«Σουζ, εγώ είμαι, ο Εντ. Έχω νέα και δεν είναι καλά. Ίσως είναι καλύτερα να καθίσεις».

«Τι συνέβη;»

«Δεν ξέρω πώς να σου το πω, Σουζ. Φοβάμαι...»

«Έντουαρντ, συγκεντρώσου. Είναι στο νοσοκομείο;»

«Σουζ, έφυγε. Πέθανε χθες τη νύχτα. Γύρισα σπίτι λίγο πριν από τις δύο. Ήμουν στο σπίτι ενός φίλου και πίναμε μπίρες. Το φως της κρεβατοκάμαράς της ήταν ακόμα αναμμένο, γι' αυτό χτύπησα και έχωσα το κεφάλι μου μέσα από την πόρτα. Το κατάλαβα αμέσως από τον τρόπο που ήταν σωριασμένη στο κρεβάτι. Ήρθε η γιατρός. Εγκεφαλικό, είπε. Δεν μπορώ να το πιστέψω».

Κατάπια τη χολή που ανέβηκε στον λαιμό μου και κάθισα στο τραπέζι της κουζίνας. Σκούπισα με την κόψη του χεριού μου κάτι ψίχουλα του τοστ σχηματίζοντας ένα βουναλάκι.

«Σουζ... Σουζ;»

«Ήταν ογδόντα επτά», είπα τελικά, «και είχε ήδη πάθει δύο εγκεφαλικά. Δεν είναι ακριβώς αδόκητο». Δίστασα. Ήξερα πως έπρεπε να πω κάτι παραγορητικό, αλλά με τον αδελφό μου αυτό δεν μου έβγαινε φυσικά. «Καταλαβαίνω, όμως, ότι δεν ήταν ευχάριστο να τη βρεις έτσι», προσέθεσα. «Με συγχωρείς,

δεν έχω χρόνο να μιλήσω τώρα, πρέπει να ετοιμαστώ για τη δουλειά. Θα σε πάρω αργότερα. Και, Έντουαρντ;»

«Ναι, Σουζ;»

«Σε παρακαλώ, μη με λες Σουζ».

Δεν περίμενα να μείνω ορφανή στα σαράντα πέντε, ηλικία που οι περισσότεροι έχουν ακόμα και τους δύο γονείς τους, αλλά η μητέρα και ο πατέρας μου ήταν στη δεκαετία των τριάντα όταν γεννήθηκα, και ο πατέρας μου είχε μια συγκεκριμένη αδυναμία χαρακτήρα που του στέρησε χρόνια. Δεν έβλεπα τη μητέρα μου όσο συχνά όφειλα τα τελευταία χρόνια της ζωής της. Είμαι δημόσιος υπάλληλος, εργάζομαι στο Τμήμα Παράδοσης Έργων (αναλύω κατεβατά πολύπλοκων δεδομένων και παραδίδω λεπτομερείς αναφορές αξιολογήσεων) και έχω αντιληφθεί ότι, όταν δεν σπαταλώ άπειρες ώρες παλεύοντας με γιγαντιαίους αριθμούς και μικροσκοπικά τυπογραφικά στοιχεία, κάνω απλώς βήματα σημειωτόν.

Μια άλλη αιτία για τις σπάνιες επισκέψεις μου ήταν το γεγονός ότι ο Έντουαρντ ζούσε ξανά με τη μητέρα μου, και εμείς οι δύο –για να το θέσω ευγενικά– δεν είχαμε ποτέ τις ίδιες απόψεις τη ζωή. Στην πραγματικότητα, κάνουμε ό,τι περνάει από το χέρι μας για να αποφύγουμε ο ένας τον άλλον. Περνάω τον αδελφό μου μόνο δύο χρόνια, αλλά είναι τουλάχιστον τριάντα χρόνια μικρότερός μου από πλευράς συναισθηματικής και ψυχολογικής ανάπτυξης, που, στην περίπτωση του, σταμάτησαν στην εφηβεία του. Όχι, να προσθέσω εδώ, εξαιτίας κάποιου διεγνωσμένου διανοητικού προβλήματος, αλλά επειδή είναι άβουλος και καλοπερασάκιας. Ενώ εγώ εργάστηκα σκληρά για

να εξασφαλίσω μια σίγουρη καριέρα και έναν σταθερό τρόπο ζωής, ο Έντουαρντ παράπαιε ανάμεσα σε άχρηστες δουλειές, ανούσιες σχέσεις και άθλια διαμερίσματα. Καθόλου παράξενο, λοιπόν, που στα σαράντα του κατέληξε να γυρίσει έρποντας στη μητέρα μου με την ουρά στα σκέλια.

Είναι μεγάλο σοκ να σου λένε ότι ένας στενός συγγενής σου έχει πεθάνει, ακόμα κι αν ήταν ηλικιωμένος και άρρωστος, και ένιωσα ότι χρειαζόμουν αρκετά λεπτά να καθίσω σιωπηλά και να συγκεντρώσω τις σκέψεις μου. Ωστόσο, εφόσον εγώ βρισκόμουν στο Λονδίνο και η σορός της μητέρας μου στο Μπέρμιγχαμ, δεν υπήρχαν και πολλά πράγματα να κάνω πρακτικά. Έτσι, λοιπόν, αποφάσισα να πάω στη δουλειά και να συνεχίσω την ημέρα μου σαν να μην τρέχει τίποτα – ή όσο καλύτερα μπορούσα να υποκριθώ ότι δεν τρέχει τίποτα, παρά την ανελέητη ναυτία μου. Δεν θα έλεγα σε κανέναν στο γραφείο για τον θάνατο της μητέρας μου. Φανταζόμουν ένα πανδαιμόνιο αναστάτωσης και αναστεναγμών, ιδρωμένους εναγκαλισμούς και συλλυπητήρια για την απώλεια κάποιας που δεν είχαν συναντήσει ποτέ, που δεν γνώριζαν καν την ύπαρξή της. Όχι ακριβώς του γούστου μου.

Καθώς έβγαινα από τον σταθμό του μετρό, κοντά στο γραφείο μου, με χτύπησε ένα δυνατό κύμα ζέστης. Η θερμοκρασία είχε κιόλας ανέβει αρκετά και είχε μαλακώσει τη φρεσκοστρωμένη άσφαλτο στην έξοδο. Ο θόρυβος και τα καυσαέρια από τα αυτοκίνητα που σέρνονταν έμοιαζαν να έχουν αυξηθεί, και το διαπεραστικό φως του ήλιου με τύφλωνε. Μόλις βρέθηκα στο «καταφύγιο» του γραφείου μου, το οποίο βρίσκεται

στην πιο ήσυχη γωνιά ενός μεγάλου ενιαίου χώρου, άναψα τον ανεμιστήρα και τον έστρεψα στο πρόσωπό μου. Συνήλθα κάπως και, όπως κάθε πρωί, πέρασα λίγα λεπτά ελέγχοντας τους κάκτους που έχω τοποθετήσει στο μπροστινό μέρος του γραφείου μου. Βεβαιώθηκα ότι δεν υπήρχαν σαπισμένα σημεία ή τμήματα των φυτών που να δείχνουν μαραμμένα ή ξερά, τα ξεσκόνισα με ένα μαλακό πινέλο, σιγουρεύτηκα ότι το επίπεδο υγρασίας στο χώμα ήταν το κατάλληλο και τα έστρεψα έτσι ώστε όλα να είναι εκτεθειμένα στο φως της ημέρας. Όταν τελείωσα με αυτή τη διαδικασία, άνοιξα τον φάκελο μιας υπόθεσης. Ήλπιζα ότι η ενασχόλησή μου με την ιδιαίτερα απαιτητική αναφορά που έπρεπε να υποβάλω στην προϊσταμένη του τμήματος στο τέλος της επόμενης εβδομάδας θα με βοηθούσε να απωθήσω τα γεγονότα του πρωινού στο πίσω μέρος του μυαλού μου.

Ίσως η δουλειά μου να μη φαντάζει αρκετά συναρπαστική για έναν απόφοιτο της Νομικής, αλλά εμένα μου ταιριάζει. Οι περισσότεροι από τους συμφοιτητές μου συνέχισαν ως εκπαιδευόμενοι δικηγόροι, όμως εγώ προτίμησα την ασφάλεια του Δημοσίου: οι προβλέψιμες, αν και όχι τόσο γενναιόδωρες, μισθολογικές αμοιβές, το υποφερτό πλάνο συνταξιοδότησης και το γεγονός ότι δεν θα εξαρτιόμουν από τα καπρίτσια των παλαιότερων συναδέλφων ή των προϊσταμένων μου. Αν και στη δουλειά μου δεν αξιοποιώ το πτυχίο μου και παρόλο που δεν διαθέτω τις εξειδικευμένες γνώσεις που θα αποκτούσα αν είχα λάβει επαγγελματική πιστοποίηση, η ευρύτερη γνώση των νόμων και του τρόπου λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης μου είναι εξαιρετικά χρήσιμη κάθε φορά που χρειάζεται να μελετήσω μια καταγγελία.

Αν δεν είχα συναδέλφους, η ζωή στο γραφείο θα ήταν υποφερτή. Εκείνη την ημέρα, όμως, έπρεπε να αντιμετωπίσω ένα σωρό ενοχλήσεις και εκνευρισμούς – περισσότερους από ό,τι συνήθως.

Για παράδειγμα, δεν ήταν καλά καλά δέκα και μισή όταν έφτασε στο γραφείο μου η μυρωδιά κινέζικου που μία από τις πιο εύσωμες συναδέλφους μου αρέσκεται να ζεσταίνει στον φούρνο μικροκυμάτων, στη μικροσκοπική μας κουζινούλα, και να το τρώει πρωί πρωί. Χολή ανέβαινε στο λαρύγγι μου και χρειαζόμουν ένα μεγάλο παγωμένο ρόφημα για να μην εκτοξευθώ επειγόντως στην τουαλέτα. Κατάφερα να φτάσω στον ψύκτη του νερού, όπου, προς μεγάλη μου δυσαρέσκεια, συνάντησα τον Τομ, έναν ζωηρό διοικητικό υπάλληλο που μας είχε έρθει πρόσφατα και ο οποίος είχε ακόμα ίχνη από την μπαγκέτα που είχε φάει το πρωί στο περιποιημένο μούσι του. Αυτός θα αποτελούσε την επόμενη πηγή εκνευρισμού.

«Ε, Σούζαν. Είσαι ακριβώς αυτή που έψαχνα. Ήθελα να σου πω ότι έφτιαξα ένα γκρουπ με άτομα από το γραφείο στο Facebook, για να οργανώνουμε τις συναντήσεις μας στην παμπ και να μοιραζόμαστε τα νέα μας. Κάνε μου ένα αίτημα φιλίας και θα σε προσθέσω στην ομάδα».

«Δεν είσαι καιρό εδώ, ε;» κατόρθωσα να πω, καθώς το νερό χυνόταν γουργουρίζοντας στο ποτήρι μου. «Όλοι γνωρίζουν ότι δεν έχω Facebook».

«Ουάου, σοβαρά; Και πώς επικοινωνείς με τους ανθρώπους; Είσαι στο Instagram ή στο WhatsApp; Μπορώ κι εκεί να φτιάξω ομάδες».

«Δεν είμαι σε τίποτα. Έχω ανακαλύψει ότι το να σηκώνω το ακουστικό ή να στέλνω γραπτό μήνυμα συνήθως λειτουργεί».

«Ναι, μια χαρά είναι αυτό για τη μαμά σου ή πιο μεγάλους ανθρώπους, αλλά πώς κρατάς επαφή με τους παλιούς σου συμμαθητές ή συμφοιτητές; Πώς οργανώνεις την κοινωνική σου ζωή;»

Δεν είχα όρεξη για τέτοια. Για κάποιον λόγο τα μάτια μου έτσουζαν – ίσως έφταιγε ο έντονος φωτισμός της οροφής. Εξήγησα κοφτά ότι δεν είχα την παραμικρή επιθυμία να διατηρήσω επαφή με ανθρώπους με τους οποίους είχα μια φευγαλέα επικοινωνία πολλά χρόνια πριν και ότι ζούσα πολύ απλή ζωή. Αν ένιωθε υποχρεωμένος να με πληροφορήσει για τις μαζώξεις του γραφείου ή για ένα σημαντικό επίτευγμα της εργασιακής δραστηριότητάς του, ας μου έστελνε μείλ. Θα μπορούσα να του έχω προτείνει να περπατήσει τα δεκαπέντε βήματα που χώριζαν το γραφείο του από το δικό μου, όμως δεν μου αρέσει να ενθαρρύνω τέτοια οικειότητα.

Λίγο μετά τη μία, την ώρα που πετούσα στο καλάθι αχρήστων το σάντουιτς με λευκό ψωμί και βούτυρο που δεν είχα καταφέρει να φάω κι ενώ πάλευα για μία ακόμα φορά να συμμαζέψω τις σκέψεις μου, με ενόχλησε το θέαμα της Λίντια –τριαντάρας συναδέλφου πρόσφατα χωρισμένης– η οποία περπατούσε γύρω γύρω στην αίθουσα με μεγάλα βήματα. Κάθε τόσο κοιτούσε προσεκτικά το περικάρπιό της. Έπρεπε να ξεκινήσω να αναλύω έναν πίνακα με αριθμούς που είχα εκτυπώσει πριν από το σύντομο διάλειμμα μου, αλλά η περιφορά της συναδέλφου μου το καθιστούσε αδύνατον.

«Λίντια, το κάνεις *επίτηδες* για να με εξοργίσεις;» της φώναξα την τέταρτη φορά που πέρασε από το γραφείο μου.

Μου είπε ότι της είχαν χαρίσει έναν ανιχνευτή δραστηριοτήτων για τα γενέθλιά της και ότι έκανε τα ημερήσια δέκα

χιλιάδες βήματά της. Έπρεπε να ξαναβρεί τη φόρμα της τώρα που είχε επιστρέψει «στην αγορά» – φράση που εγώ δεν θα επέλεγα ποτέ για να περιγράψω την κοινή μας κατάσταση, ως γυναίκες μόνες.

Όταν με πλησίασε για πέμπτη φορά, τη ρώτησα γιατί δεν περπατούσε έξω σαν κανονικός άνθρωπος. Προφανώς δεν μπορούσε. Το βράδυ είχε ένα ραντεβού στα τυφλά και δεν ήθελε να εμφανιστεί ιδρωμένη και βρόμικη από το τρεχαλιτό στους δρόμους. Την έκτη φορά που πέρασε είπε ότι έδειχνα τόσο μεγάλο ενδιαφέρον γι' αυτό που έκανε, που ίσως ήθελα να τη συνοδεύσω. Αρνήθηκα. Γύρος νούμερο επτά και ήθελα να τη στραγγαλίσω. Χρειαζόμουν απεγνωσμένα ησυχία και ηρεμία για να συγκεντρωθώ στην προσπάθειά μου να τα βγάλω πέρα αυτήν την απαίσια ημέρα. Της πρότεινα να δοκιμάσει να ανεβοκατέβει τις σκάλες. Με αυτόν τον τρόπο θα έχανε τα έξτρα κιλά από τον πισινό της στον μισό χρόνο.

«Το κατάλαβα, Σούζαν», ξεφύσησε και άλλαξε τη διαδρομή της περνώντας μέσα από την περιστρεφόμενη πόρτα. Σίγουρα δεν ήμουν η μόνη που αναστέναζε ανακουφισμένη.

Λίγο μετά το μεσημέρι, ο Τομ –ο οποίος ανταγωνιζόταν με τη Λίντια για τον τίτλο του πιο ενοχλητικού συναδέλφου της ημέρας– πλησίασε μουλωχτά στο γραφείο μου. Προσπάθησα να τον αγνοήσω, αλλά φαίνεται πως ήταν αποφασισμένος να σταθεί και να περιμένει μέχρι να προσέξω την παρουσία του.

«Διοργανώνω μια φιλανθρωπική μαπαρότσαρκα τον άλλον μήνα και αναρωτιόμουν αν θα με χορηγούσες», είπε. «Μπορώ να σου στείλω το λινκ της φιλανθρωπικής δράσης με μείλ,

αφού δεν σε βλέπω να μπαίνεις σύντομα στον εικοστό πρώτο αιώνα».

«Για ποιον φιλανθρωπικό σκοπό πρόκειται;» ρώτησα πετώντας το στιλό μου στο γραφείο.

«Δεν έχω αποφασίσει ακόμα. Ξέρω, απλώς, ότι έχω ανάγκη να κάνω κάτι ουσιαστικό στη ζωή μου. Ίσως το κάνω για τα πάντα –λατρεύω τα πάντα– ή ίσως το κάνω για να αποτρέψω την υπερθέρμανση του πλανήτη, επειδή αυτό με απασχολεί πολύ αυτή τη στιγμή. Υπάρχουν, όμως, τόσοι πολλοί καλοί σκοποί. Από πού να ξεκινήσει κανείς;» Πήρε μια έκφραση υπερβολικής θλίψης.

«Ακούω ότι η Ένωση για την Πρόληψη Εγκεφαλικών Επεισοδίων κάνει πολύ καλή δουλειά», είπα. Δεν ξέρω γιατί, αλλά τα μάτια μου άρχισαν να τσούζουν πάλι.

«Ίσως, αλλά αυτό δεν είναι πολύ σέξι. Και, τέλος πάντων, νομίζω ότι ο φίλος μου ξύρισε το μούσι του υπέρ των πασχόντων από εγκεφαλικό πέρσι. Θέλω να κάνω κάτι διαφορετικό».

«Ε, τότε, έλα να με ξαναδείς όταν θα έχεις αποφασίσει», είπα και έστριψα την καρέκλα μου για να πάρω απόσταση.

Τον τελευταίο καιρό, όλοι στο γραφείο μου συγκεντρώνουν χρήματα. Κάποτε αυτό συνέβαινε μια-δυο φορές τον χρόνο, τώρα όμως υπάρχει συνεχόμενη ροή από την τάδε φιλανθρωπία και τη δεινά χορηγία: περπάτημα, τρέξιμο, ποδηλασία, κολύμπι, κατάβαση με σχοινί, πεζοπορία, πλατσούρισμα στις λάσπες. Δεν το λέω με παράπονο, καταλαβαίνετε. Υποστηρίζω ένθερμα το να χρησιμοποιεί κανείς την ενεργητικότητά του για το καλό των άλλων αντί για το δικό του – αν και θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τα σχετικά οφέλη για την υγεία

του και τις θετικές εντυπώσεις που αποσπά η πράξη του. Παρ' όλα αυτά, οι προσωπικές σχέσεις που, μάλλον, πάνε πακέτο με αυτά τα πράγματα έχουν αντίκτυπο στην παραγωγικότητα του γραφείου. Αποφάσισα να πω δυο λόγια στην προϊσταμένη μου, την Τρούντι, αν και δεν είχα ιδιαίτερη όρεξη. Μακάρι να μην είχα ασχοληθεί, αφού κι εκείνη αποδείχτηκε μια επιπλέον πηγή δυσφορίας.

Η Τρούντι εντάχθηκε στο τμήμα την ίδια ημέρα και στο ίδιο επίπεδο ιεραρχίας με μένα, δεν θυμάμαι καν πόσα χρόνια πριν. Στην αρχή με έπρηζε να τη συνοδέψω για καφέ στη διάρκεια του μεσημεριανού μας διαλείμματος ή για ένα κρασί μετά τη δουλειά, γρήγορα όμως συνειδητοποίησε ότι έχανε τον χρόνο της. Από τότε, «έχτισε» την ανέλιξή της μέχρι τα ιλιγγιώδη ύψη της διοίκησης, ενώ είχε και τέσσερα διαλείμματα λόγω μητρότητας. Φωτογραφίες από τα τελικά προϊόντα αυτών των... διαλειμμάτων ήταν εκτεθειμένες σε περίοπτη θέση στο γραφείο της, με όλη τη δόξα των πεταχτών δοντιών και των φακιδιάρικων προσώπων τους.

Ενώ εκείνη είχε γείρει πίσω στην καρέκλα της και χαμογελούσε συγκαταβατικά, εγώ της εξηγούσα πόσο λογικό θα ήταν, αναφορικά με την αποδοτικότητα, να αφιερώσουμε μια συγκεκριμένη περίοδο του μήνα ώστε οι συνάδελφοι να προωθούν τη φιланθρωπική τους δράση, να βρίσκουν σπόνσορες και να συγκεντρώνουν χρήματα. Η Τρούντι, η οποία υποθέτω ότι προσπαθούσε να γίνει αστεία, είπε ότι, αναφορικά με την αποδοτικότητα, θα ήταν πιο λογικό να αφιερώσουμε μια συγκεκριμένη περίοδο του μήνα ώστε να κάνω τις προτάσεις μου για την ενίσχυση της παραγωγικότητας. Χαχάνισε. Εγώ όχι. Ίσως διαισθάνθηκε τη δυσαρέσκεία μου για την αντίδρα-

σή της, γιατί η έκφρασή της από εύθυμη έγινε κάπως ανήσυχη. Ρώτησε αν ήμουν εντάξει, αν είχα αρπάξει κι εγώ εκείνη την καλοκαιρινή γρίπη που σερνόταν παντού. Όταν μου προσέφερε το κουτί με τα χαρτομάντιλά της, βρήκα μια δικαιολογία και έφυγα από το γραφείο της.

Έξι και μισή. Ο μοναδικός ήχος ήταν το μακρινό βουητό της ηλεκτρικής σκούπας που δυνάμωνε καθώς πλησίαζε το αδειανό, πλέον, γραφείο. Σκόρπιες σκέψεις άρχισαν να στριμώχνονται και πάλι στο κεφάλι μου. Την ώρα που έσβηνα τον υπολογιστή και τοποθετούσα το τηλέφωνο στην τσάντα μου, η Ρουμάνα καθαρίστριά μας, η Κοστάντα, άνοιξε διάπλατα την πόρτα και μπήκε αγκομαχώντας. Προετοιμάστηκα για τη συνηθισμένη μας συζήτηση.

«Σπέρα, Σούζαν. Πώς είσαι σήμερα;»

«Θαυμάσια», είπα ψέματα. «Εσύ;»

«Καλά, καλά. Εγώ πάντα καλά. Εσύ τελευταίο άτομο στο γραφείο;»

«Ως συνήθως».

«Α, εσύ σκληρά δουλεύεις, Σούζαν, σαν και μένα. Όχι σαν άλλους τεμπέληδες».

Πλησίασε το γραφείο μου και έσκυψε να ψιθυρίσει συνωμοτικά, με την καυτή ανάσα της στο αυτί μου.

«Αυτός εκεί πέρα. Πετάξει βρόμικα χαρτομάντιλα στο πάτωμα. Χαρτομάντιλα γεμάτα μύξες και φλέματα. Μπλιαχ. Κι η άλλη εκεί πέρα. Αφήσει κούπες παντού στο γραφείο της, λερωμένες με παχύ, λιπαρό κραγιόν. Γιατί δεν τις βάλει πίσω στην κουζίνα; Έχει μισή ντουλάπα δική της. Κάποτε καθαρί-

ζα γραφείο της, τώρα δεν ασχολούμαι. Δεν είμαι η μαμά της. Μεγάλα μωρά». Ίσιωσε το κορμί της. «Λοιπόν, Σούζαν, ακόμα δεν έχει άντρα;» Αν ήταν οποιοσδήποτε άλλος, θα απαντούσα να κοιτάζει τη δουλειά του, όμως εκείνη κι εγώ κάνουμε την ίδια συζήτηση κάθε μέρα κι έχω μάθει πλέον τις ατάκες μου. Της είπα ότι μάλλον αστειεύεται.

«Πολύ λογική κυρία. Άντρες! Δουλεύουμε σαν σκλάβες για να βγάλουμε λεφτά, μετά πάμε σπίτι, σκλάβες κι εκεί. Και τι κάνουν αυτοί όταν τελειώσουν δουλειά τους; Βάζουν πόδια ψηλά και περιμένουν να τους υπηρετήσουν. Ή εξαφανίζονται, ένας Θεός ξέρει πού, μαζί με τα μιστά τους, και γυρίζουν με άδειες τσέπες. Ο δικός μου άντρας, Γκεόργκι, χάθηκε, έγινε καπνός – *πουφ*. Μ' άφησε να μεγαλώσω τέσσερις κόρες. Τώρα όλες παντρεμένες και όλοι οι άντρες τους χαμένα κορμιά. Έχω τρεις δουλειές καθαρίστριας για να μπορώ να τους στέλνω λεφτά. Τους λέω να τα κρύψουν κάτω από σανίδες».

«Είναι τυχερές που έχουν μια μητέρα σαν εσένα», έκλεισα την κουβέντα ενώ τσέκαρα αν είχα την κάρτα απεριορίστων διαδρομών στην τσέπη μου και έσβηνα τον ανεμιστήρα μου. Σταμάτησα. Οι λέξεις έμοιαζαν διαφορετικές σήμερα.

Η Κονσταντά έλαμπε. «Εμείς ίδιες, εσύ κι εγώ. Ξέρουμε τι θέλουμε από ζωή και ξέρουμε πώς να το παίρνουμε. Δεν μας νοιάζει τι σκέφτονται οι άλλοι. Εσύ καλός άνθρωπος, Σούζαν».

Πήγε να μου τσιμπήσει το μάγουλο, θυμήθηκε ότι πάντα αποφεύγω τέτοιου είδους σωματικές επαφές και μετά διέσχισε το δωμάτιο για να βάλει την ηλεκτρική της σκούπα στην πρίζα.

Καθώς έβγαινα από το κτίριο του γραφείου, με τη ζέστη που ανάβλυζε στο πλακόστρωτο να μου επιτίθεται ξανά, ένιωθα ικανοποιημένη με το προσωπίο που κατάφερα να διατη-

ρήσω όλη μέρα, παρά τις συνεχείς επελάσεις των συναδέλφων μου. Κανείς δεν θα μάντευε ποτέ τι είχε συμβεί σήμερα το πρωί. Βέβαια, δεν δυσκολεύομαι καθόλου να κρύβω τα συναισθήματά μου από τους άλλους. Θα το δείτε: είναι ένα από τα ταλέντα μου.

Όταν έφτασα σπίτι, τηλεφώνησα στον Έντουαρντ. Ήταν παράζενο να συνομιλούμε δύο φορές την ίδια μέρα, και μάλιστα τόσο πολιτισμένα. Οι συνθήκες απαιτούσαν να αφήσουμε τις μεγάλες διαφορές μας στην άκρη και να συνεργαστούμε, τουλάχιστον μέχρι να γίνει η κηδεία και να τακτοποιηθούν τα περιουσιακά. Με πληροφόρησε ότι είχαν έρθει οι εργολάβοι κηδειών και ότι είχε κανονίσει να γίνει η κηδεία την Παρασκευή της ερχόμενης εβδομάδας. Αποτέφρωση, είπε. Δεν είχα αντίρρηση σε αυτό. Δεν κατάλαβα ποτέ γιατί να θέλει κανείς να αποσυντεθεί το σώμα ενός δικού του ανθρώπου στο μουλιασμένο χώμα, ή γιατί να θέλει ένα μανσολείο να πηγαίνει, λες και η ψυχή του νεκρού θα έπαιρνε θέση στην ταφόπλακα περιμένοντας επίσκεψη και κουβεντούλα. Λοιπόν, εντάξει. Ήμασταν σύμφωνοι.

«Δεν περιμένω να έχει αφήσει διαθήκη», συνέχισα. «Ποτέ δεν ανέφερε τίποτα. Θα ακολουθήσουν, απλώς, οι διαδικασίες πώλησης του σπιτιού και θα μοιράσουμε τις οικονομίες της μεταξύ μας. Θα τα αναλάβω εγώ όλα αυτά».

Παύση. «Στην πραγματικότητα έγραψε διαθήκη, Σουζ. Πριν από μερικές εβδομάδες. Είχε ακούσει ένα πρόγραμμα στο ραδιόφωνο που έλεγε ότι όλοι πρέπει να έχουν διαθήκη. Της είπα ότι δεν πίστευα πως τη χρειαζόταν, αλλά ξέρεις πώς

ήταν». Θυμάμαι όντως έναν αμυντικό τόνο να χρωματίζει τη φωνή του ή έτσι μου φαίνεται εκ των υστέρων;

«Σοβαρά; Εμένα δεν μου ανέφερε τίποτα».

Είχε ήδη επικοινωνήσει με τους δικηγόρους και τους είχε ενημερώσει για τον θάνατο της μητέρας μας, κάτι που θεώρησα αξιοθαύμαστα πρακτικό από μεριάς του αδελφού μου, οι ικανότητες δράσης του οποίου εξαντλούνται στα στοιχήματα και στην παραγγελία πίτσας.

«Μου είπαν ότι θα ανοίξουν τη διαθήκη και θα επικοινωνήσουν μαζί μας. Τα αφήνω όλα στα χέρια τους. Δεν έχω ιδέα από αυτά τα πράγματα».

Εκείνη την εβδομάδα θα ήμουν εγκλωβισμένη στη δουλειά, κι έτσι αναγκάστηκα, ενάντια στη λογική μου, να βασιστώ στον Έντουαρντ. Του έδωσα λεπτομερείς οδηγίες για τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθήσει· του παρείχα μια λίστα με τους κατάλληλους χώρους εκδηλώσεων για την αγρυπνία. Επίσης, τον παρέπεμπα στην ατζέντα της μαμάς μου για τα στοιχεία των φίλων που έπρεπε να ειδοποιηθούν. Ρουθούνισε όταν τον ρώτησα κατά πόσον ήταν σε θέση να τα κάνει όλα αυτά.

Είχε πάει εννιά όταν τελείωσα την κουβέντα με τον Έντουαρντ. Δεν είχα φάει τίποτα όλη μέρα, εκτός από δύο μπισκότα για πρωινό, και ένιωθα ζαλάδα. Έβρασα μια μικρή μερίδα σκέτο ρύζι και κάθισα στο τραπέζι της κουζίνας για να καταπολεμήσω τη ναυτία, που όλο και χειροτέρευε. Η τζαμαρία που έβλεπε στον κήπο μου ήταν μισάνοιχτη και τα ουρλιαχτά του μωρού των από πάνω, όπως και η δυσωδία από τον κάδο σκου-

πιδιών των διπλανών, εισέβαλαν στο δωμάτιο. Πρέπει να σας εξηγήσω ότι κατοικώ σε διαμέρισμα –στο ισόγειο μιας ανακαινισμένης βικτοριανής κατοικίας με μεσοτοιχία– στο Νότιο Λονδίνο. Το νοίκιαζα πάνω από δέκα χρόνια, ώσπου ο ιδιοκτήτης αποφάσισε να το πουλήσει. Μέχρι τότε είχα μαζέψει αρκετά από τον μίζερο δημοσιοϋπαλληλικό μισθό μου για την προκαταβολή. Κι έτσι είμαι πλέον ιδιοκτήτρια ακίνητου ή, για την ακρίβεια, οφειλέτρια ενός κολοσσιαίου δανείου.

Την ώρα που επιστράτευα όλη τη θέλησή μου για να σηκώσω το πιρούνι μέχρι το στόμα μου, παρακολουθούσα τον γάτο του γείτονα, τον Γουίνστον, έναν ρωμαλέο πορτοκαλή κεραμιδόγατο, να καλλωπίζεται σχολαστικά πάνω στα πλακάκια μου. Συνήθως δεν συμπαθώ τις γάτες. Δεν μου αρέσει που τρέχουν κάτω από παρκαρισμένα αμάξια ή στριμώχονται ανάμεσα σε κιγκλιδώματα όποτε πας να κάνεις μια φιλική κίνηση προς το μέρος τους. Ο Γουίνστον, ωστόσο, αποτελεί εξαίρεση. Μένει σταθερός στη θέση του όταν τον πλησιάζεις και υπομένει τα χέρια μέχρις ότου βαρεθεί, οπότε χασμουριέται, τεντώνεται και απομακρύνεται χαλαρά με το πάσο του. Δεν φοβάται κανέναν και δεν νιώθει την παραμικρή ανάγκη να κερδίσει την εύνοιά σου. Μου θυμίζει την ιστορία «Ο γάτος που περπατούσε πάντα μόνος» του Κίπλινγκ, που ήταν μια από τις αγαπημένες μου ήμουν παιδί. Θυμάμαι τον πατέρα μου, τις στιγμές που είχε μεγαλύτερη διαύγεια, να με καθίζει στα πόδια του και να μου τη διαβάξει από έναν ταλαιπωρημένο τόμο του βιβλίου *Ιστορίες όπως τις είπα*. Κι ενώ παρακολουθούσα τον Γουίνστον, αναρωτήθηκα πού να βρισκόταν τώρα εκείνο το βιβλίο. Πιθανώς σε κάποιο ξεχασμένο κουτί στη σοφίτα του πατρικού μου, πράγμα που μου υπενθύμισε

τη δουλειά που με περίμενε όταν θα το καθάριζα για να πουληθεί. Στην παρούσα κατάστασή μου, αυτή η σκέψη ήταν ανυπόφορη.

Όταν, λίγες μέρες αργότερα, πήρα τον Έντουαρντ για να ελέγξω την πρόοδό του στη λίστα με τις δουλειές που έπρεπε να κάνει, το τηλέφωνο χτυπούσε για υπερβολικά πολλή ώρα. Ήμουν έτοιμη να κατεβάσω το ακουστικό όταν μια φωνή, που δεν ανήκε στον Έντουαρντ, μουρμούρισε «Μά'ιστα;». Δίστασα, απολογήθηκα που κάλεσα λάθος αριθμό και έκλεισα, πριν θυμηθώ ότι πήρα το νούμερο της μητέρας μου από την ταχεία κλήση. Ξανατηλεφώνησα αμέσως. Και πάλι, ο ίδιος χαλαρός χαιρετισμός.

«Σας είχα πάρει πριν από ένα λεπτό. Το σπίτι των Γκριν εκεί; Της Πατρίσια Γκριν – της εκλιπούσας Πατρίσια Γκριν και του γιου της Έντουαρντ;»

«Ναι, αυτό είναι».

«Είμαι η αδελφή του Έντουαρντ, η Σούζαν. Θα ήθελα να του μιλήσω αμέσως».

«Ω, η Σούζαν. Ναι, ε, μάλιστα. Να κοιτάξω αν είναι εδώ».

Μουρμουρητά και μετά ένα αφύσικα χαρωπό «Γεια, Σουζ, πώς τα πας;».

«Έντουαρντ, ποιος είναι αυτός ο άντρας και γιατί απαντάει στο τηλέφωνο της μητέρας μας;»

«Α, ο Ρομπ είναι. Του είπα ότι μπορεί να αράξει εδώ για μερικές βδομάδες μέχρι να τακτοποιηθεί. Μόλις επέστρεψε από ταξίδι. Είναι φοβερός τύπος».

«Δεν με νοιάζει πόσο φοβερός είναι. Δεν θέλω ξένους στο

σπίτι της μητέρας μας. Πες του ότι πρέπει να φύγει. Δεν έχει ακόμα κρυσταλλώσει καλά καλά η μακαρίτισσα, και το σπίτι είναι γεμάτο με τα τιμαλφή της».

«Κοίτα, Σουζ...»

«Σούζαν».

«Κοίτα, γνωρίζω τον Ρομπ από το κολέγιο. Κι εσύ τον είχες συναντήσει μερικές φορές, πριν από χρόνια. Αυτή τη στιγμή χρειάζεται βοήθεια. Μου στάθηκε όταν περνούσα δυσκολίες και τώρα του στέκομαι εγώ. Δεν πρόκειται να τον πετάξω έξω – δεν έχει πουθενά να πάει». Πραγματικά, η αφοσίωση του αδελφού μου στους μεθύστακες φίλους του είναι συγκινητική.

Αποφάσισα να ασχοληθώ με το ζήτημα αυτό από κοντά, όταν θα επισκεπτόμουν το Μπέρμιγχαμ. Δεν θα μου έπαιρνε πολύ να στείλω αυτόν τον Ρομπ στον αγύριστο. Έστρεψα την κουβέντα σε ένα πιο πειστικό ζήτημα, στην οργάνωση της κηδεύσεως. Ο Έντουαρντ μου είπε ότι θα χαίρόμουν να μάθω ότι η αγρυπνία είχε κανονιστεί. Είχε κλείσει την πίσω αίθουσα μιας παμπ που λεγόταν «Το Κεφάλι του Ταύρου».

«Μπορούμε να φέρουμε το δικό μας φαγητό, αν θέλουμε, και ο λογαριασμός θα είναι μαύρος», είπε περήφανα.

Του εξήγησα ότι αυτό ήταν απολύτως ανάρμοστο. Έπρεπε να ακυρώσει την κράτηση αμέσως. «Η μαμά απείχε εντελώς από το αλκοόλ. Θα είχε φρικάρει αν ήξερε ότι η αγρυπνία της θα γίνει σε παμπ».

«Μαλακίες. Δεν απείχε από το αλκοόλ. Της άρεσε να πίνει ένα λικεράκι ή μισό ποτήρι μπιρίτσα κάπου κάπου. Και θα ήθελε να ξέρει ότι ο κόσμος θα διασκεδάσει, πράγμα που στο “Κεφάλι του Ταύρου” θα συμβεί. Δεν θα ήθελε πορσελάνινα φλιτζάνια τσαγιού και τυπικές συζητήσεις».

«Αυτό ακριβώς θα ήθελε. Τέτοιος άνθρωπος ήταν. Δεν ήταν γυναίκα του ποτού και του ξεσαλώματος».

«Ε, λοιπόν, έτσι θα είναι, Σουζ, και όλοι θα περάσουν καλά και θα ανταλλάξουν αστείες ιστορίες για εκείνη, και μπορεί να γίνουν και λίγο τύφλα, αν γουστάρουν. Και αν δεν σου αρέσει, μπορείς να πας στο διάλο».

Ευχαριστίες

Ο σπόρος που μεγάλωσε και εξελίχθηκε στο μυθιστόρημα *Ο Κάκτος* φυτεύτηκε κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου στο πεδίο της δημιουργικής γραφής στο Metropolitan University του Μάντσεστερ. Ευχαριστώ πολύ την παρέα «Whisky Drinkers», δηλαδή τους συμφοιτητές μου Angie Williams, Bryn Fazakerley, Paul Forrester-O'Neill, Saiqa Khushnood και Steven Mephram. Η φιλία, η ενθάρρυνση και οι εξαιρετικές αναγνωστικές τους ικανότητες επέτρεψαν στον σπόρο αυτό να βλαστήσει και ευδοκιμήσει.

Τα φυτά ευδοκιμούν καλύτερα όταν τα φροντίζεις. Για αυτό είμαι εξαιρετικά ευγνώμων στην Jane Finigan, που υπερασπίστηκε τόσο σθεναρά τον *Κάκτο* μου. Η υποστήριξη και η καθοδήγησή της ήταν ανεκτίμητες. Ευχαριστώ επίσης την Juliet Mahony και όλη την ομάδα στη Lutyens & Rubinstein για την αγάπη με την οποία αγκάλιασαν αυτό το βιβλίο, ιδιαίτερα όταν η Jane έκανε στο δικό της ταξίδι προς τη μητρότητα. Ο ατζέντης μου David Forrer της Inkwell Management ήταν άλλος ένας που πίστεψε τόσο πολύ στον *Κάκτο*, και για αυτό του είμαι ευγνώμων.

Ευχαριστώ από καρδιάς τη Lisa Highton των εκδόσεων Two Roads και την Erika Imranyi από το οίκο Park Row Books για την προσθήκη του *Κάκτου* στα εκδοτικά τους προγράμματα, καθώς και για την πίστη, τον ενθουσιασμό και την εκπληκτική τους δουλειά στο επίπεδο της εκδοτικής επιμέλειας – όλα τα φυτά επωφελούνται από τη σωστή θέση και από λίγο κλάδεμα και λίπασμα. Ευχαριστώ επίσης τη Sarah Christie, την Alice Herbert, την Jess Kim, την Diana Talyanina και την υπόλοιπη ομάδα των Two Roads και της John Murray Press για την εξαιρετική δουλειά τους, η οποία επέτρεψε σε αυτό το βιβλίο να «ανθίσει» στο νέο του σπίτι.

Τίποτα από όλα αυτά δεν θα ήταν εφικτό χωρίς την υποστήριξη της οικογένειας και των φίλων μου, που είναι το χόμα, το νερό και το φως για μένα. Ιδιαίτερες ευχαριστίες, επίσης, οφείλω στην αγαπημένη μου φίλη Beth Roberts –καθημερινή έμπνευση για μένα– που με ενθάρρυνε να κάνω το πρώτο βήμα και με ώθησε αποφασιστικά να συνεχίσω μέσα από δυσκολίες και αντιξοότητες. Τέλος, να εκφράσω την αγάπη και την ευγνωμοσύνη μου στον Simon –τον πρώτο μου αναγνώστη πάντα– και στον Gabriel και στον Felix, για την ιώβεια υπομονή και την κατανόησή τους όσο εγώ ήμουν απασχολημένη με την «καλλιέργεια» του *Κάκτου*.

Λίγα λόγια για τη συγγραφέα

Η Sarah Haywood γεννήθηκε στο Μπέρμιγχαμ. Αφού σπούδασε Νομική, εργάστηκε στο Λονδίνο και στο Μπίρκενχεντ ασκώντας μάχιμη δικηγορία, στο Τόξτεθ ως σύμβουλος σε κοινωνικές υπηρεσίες και στο Μάντσεστερ ως ερευνητής παραπόνων για δικηγόρους.

Σήμερα, ζει στο Λίβερπουλ με τον σύζυγό της και τους δύο γιους τους.